

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NÔNG THỊ HẰNG

**XÂY DỰNG VÀ TỔ CHỨC DẠY HỌC
CHUYÊN ĐỀ SINH THÁI NHÂN VĂN Ở TRƯỜNG
TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TỈNH CAO BẰNG**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2019

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NÔNG THỊ HẰNG

XÂY DỰNG VÀ TỔ CHỨC DẠY HỌC
CHUYÊN ĐỀ SINH THÁI NHÂN VĂN Ở TRƯỜNG
TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TỈNH CAO BẰNG

Ngành: Lý luận & Phương pháp dạy học bộ môn Sinh học

Mã số: 8 14 01 11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Cán bộ hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Nguyễn Phúc Chính

THÁI NGUYÊN - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin xam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi dưới sự hướng dẫn của PGS.TS Nguyễn Phúc Chính. Các tài liệu trích dẫn trong luận văn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa được công bố trong bất kỳ công trình nghiên cứu nào khác.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2019

Tác giả

Nông Thị Hằng

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình hoàn thành luận văn này, tôi đã nhận được sự giúp đỡ vô cùng quý báu của các tập thể và cá nhân.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến thầy giáo hướng dẫn khoa học **PGS. TS Nguyễn Phúc Chính**, người đã tận tâm giúp đỡ, hướng dẫn tôi trong quá trình nghiên cứu, thực hiện đề tài.

Tôi xin cảm ơn tập thể bộ môn Sinh học hiện đại & Giáo dục Sinh học, Khoa Sinh học, Phòng Đào tạo - Trường ĐHSP Thái Nguyên, trung tâm GDNN - GDTX huyện Trà Lĩnh đã tạo điều kiện cho tôi học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn gia đình và bạn bè, đồng nghiệp đã luôn động viên, giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu.

Thái nguyên, tháng 6 năm 2019

Tác giả luận văn

Nông Thị Hằng

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT	iv
DANH MỤC CÁC BẢNG, HÌNH	v
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	3
3. Nhiệm vụ nghiên cứu	3
4. Phương pháp nghiên cứu	4
5. Đối tượng và khách thể	5
6. Giả thiết khoa học	5
7. Cấu trúc luận văn	5
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN	5
1.1. Tổng quan những nghiên cứu về sinh thái nhân văn	5
1.1.1. Tổng quan những nghiên cứu về sinh thái nhân văn trên thế giới	5
1.1.2. Tổng quan những nghiên cứu về sinh thái nhân văn ở Việt Nam	7
1.2. Cơ sở đề xuất của chuyên đề sinh thái nhân văn	10
1.2.1. Chương trình môn sinh học trong chương trình THPT	10
1.2.2. Vị trí và chức năng chuyên đề sinh thái nhân văn	12
1.3. Khái niệm sinh thái nhân văn	12
1.4. Sinh thái nhân văn tại địa phương	15
1.5. Cơ sở lý luận về dạy học theo dự án	16
1.6. Cơ sở thực tiễn của chuyên đề sinh thái nhân văn	18
Kết luận Chương 1	19
Chương 2: XÂY DỰNG VÀ TỔ CHỨC DẠY HỌC CHUYÊN ĐỀ SINH THÁI NHÂN VĂN Ở TRƯỜNG THPT TỈNH CAO BẰNG	20

2.1. Xây dựng tài liệu chuyên đề sinh thái nhân văn tỉnh Cao Bằng	20
2.1.1. Mục đích xây dựng tài liệu chuyên đề sinh thái nhân văn tỉnh Cao Bằng	20
2.1.2. Các bước thực hiện xây dựng tài liệu chuyên đề sinh thái nhân văn tỉnh Cao Bằng	20
2.1.3. Cấu trúc tài liệu chuyên đề sinh thái nhân văn tỉnh Cao Bằng	21
2.2. Thiết kế và tổ chức dạy học dự án chuyên đề sinh thái nhân văn	22
2.2.1. Mạch kiến thức của chuyên đề STNV	22
2.2.2. Mục tiêu của chuyên đề STNV	23
2.2.3. Sử dụng phương pháp dạy học theo dự án để tổ chức dạy chuyên đề STNV	24
2.2.4. Vận dụng dạy học dự án trong dạy học chuyên đề Sinh thái nhân văn	28
2.2.5. Đánh giá kết quả học tập của học sinh	48
2.2.6. Xây dựng công cụ đánh giá sản phẩm của học sinh	56
Kết luận Chương 2	60
Chương 3: KIỂM NGHIỆM VÀ ĐÁNH GIÁ	61
3.1. Mục đích kiểm nghiệm	61
3.2. Tổ chức kiểm nghiệm	61
3.3. Kết quả kiểm nghiệm	63
3.3.1. Sản phẩm của dự án	63
3.3.2. Phiếu điều tra sau học tập	64
3.4. Đánh giá thực nghiệm	67
3.4.1. Đánh giá kết quả học tập của học sinh	67
3.4.2. Phân tích các sản phẩm của học sinh	67
Kết luận Chương 3	68
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ	69
TÀI LIỆU THAM KHẢO	71
PHỤ LỤC	

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

STT	Viết tắt	Viết đầy đủ
1	BĐKH	Biến đổi khí hậu
2	DHDA	Dạy học dự án
3	GV	Giáo viên
4	HS	Học sinh
5	HSTNN	Hệ sinh thái nông nghiệp
6	PTBV	Phát triển bền vững
7	STNV	Sinh thái nhân văn
8	THPT	Trung học phổ thông

DANH MỤC CÁC BẢNG, HÌNH

Bảng 2.1.	Phiếu điều tra nhận thức và hiểu biết của học sinh sau khi kết thúc dự án 1	48
Bảng 2.2.	Phiếu điều tra nhận thức và hiểu biết của học sinh.....	51
Bảng 2.3.	Phiếu điều tra nhận thức và hiểu biết của học sinh sau khi kết thúc dự án 3	54
Bảng 2.4.	Các nội dung đánh giá sản phẩm học sinh.....	57
Bảng 2.5.	Các tiêu chí đánh giá sản phẩm học sinh	57
Bảng 3.1.	Kết quả thực hiện dự án của các nhóm	63
Bảng 3.2.	Kết quả điều tra sau học tập chuyên đề sinh thái nhân văn - Phần Sinh thái học -Sinh học 12	64
Hình 1.1.	Sơ đồ cấu trúc hệ sinh thái nhân văn theo Gerald G. Marten, 2001	13

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Xuất phát từ nhiệm vụ đổi mới chương trình và sách giáo khoa giáo dục phổ thông

Ngày 04-11-2013, Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam ra Nghị quyết số 29-NQ/TW về “*Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*”, trong đó nêu chín giải pháp đổi mới chương trình và sách giáo khoa trung học phổ thông [17].

Ngày 9-6-2014, Chính phủ đã ban hành Nghị quyết Số 44/NQ-CP về việc “*Ban hành chương trình hành động của chính phủ thực hiện nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04 tháng 11 năm 2013 hội nghị lần thứ tám ban chấp hành trung ương khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*” Nghị quyết xác định các nhiệm vụ, giải pháp chủ yếu trong đó có 2 nhiệm vụ quan trọng đó là: “*Hoàn thiện hệ thống giáo dục quốc dân theo hướng mở, linh hoạt, liên thông giữa các cấp học, trình độ đào tạo và giữa các hình thức giáo dục, đào tạo, đáp ứng nhu cầu học tập suốt đời và hội nhập quốc tế*” và “*Triển khai đổi mới chương trình giáo dục theo hướng tinh giản, hiện đại, thiết thực; phát triển năng lực và phẩm chất người học; chú trọng giáo dục lý tưởng, truyền thống, đạo đức, lối sống; nâng cao năng lực ngoại ngữ, tin học; rèn luyện kỹ năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn; phát triển khả năng sáng tạo và ý thức tự học*” [4].

Ngày 28-11-2014, Quốc hội đã ban hành Nghị quyết số 88/2014/QH13 Về việc “*Đổi mới chương trình, sách giáo khoa giáo dục phổ thông*” với một số nội dung đổi mới như sau: “*Giáo dục phổ thông 12 năm, gồm hai giai đoạn giáo dục: giai đoạn giáo dục cơ bản (gồm cấp tiểu học 5 năm và cấp trung học cơ sở 4 năm) và giai đoạn giáo dục định hướng nghề nghiệp (cấp trung học*

phổ thông 3 năm). Giáo dục cơ bản bảo đảm trang bị cho học sinh trí thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau trung học cơ sở. Giáo dục định hướng nghề nghiệp bảo đảm học sinh tiếp cận nghề nghiệp, chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có chất lượng”; “Đổi mới nội dung giáo dục phổ thông theo hướng tinh giản, hiện đại, thiết thực, phù hợp với lứa tuổi, trình độ và định hướng nghề nghiệp; tăng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn; tích hợp cao ở các lớp học dưới và phân hóa dần ở các lớp học trên. Ở cấp tiểu học và cấp trung học cơ sở thực hiện lồng ghép những nội dung liên quan với nhau của một số lĩnh vực giáo dục, một số môn học trong chương trình hiện hành để tạo thành môn học tích hợp; thực hiện tinh giản, tránh chồng chéo nội dung giáo dục, giảm hợp lý số môn học. Ở cấp trung học phổ thông yêu cầu học sinh học một số môn học bắt buộc, đồng thời được tự chọn các môn học và chuyên đề học tập theo hình thức tích lũy tín chỉ”[18].

Đổi mới mạnh mẽ nội dung chương trình và phương pháp dạy học theo hướng hội nhập quốc tế. Nội dung chương trình và SGK cần được tổ chức xây dựng và triển khai theo hướng mở. Ngoài mạch nội dung kiến thức chính được Bộ giáo dục thống nhất ban hành, mỗi địa phương đều được xây dựng các chủ đề dạy học phù hợp với hoàn cảnh thực tiễn [2].

1.2. Xuất phát từ đặc điểm dạy học sinh thái nhân văn tỉnh Cao Bằng

Theo chương trình giáo dục phổ thông môn sinh học, ở cấp trung học phổ thông ngoài phần kiến thức cơ bản có 09 chuyên đề, trong đó có chuyên đề sinh thái nhân văn. Chuyên đề này chủ yếu vận dụng kiến thức từ nhiều lĩnh vực như: phát triển kinh tế - xã hội, môi trường tự nhiên, môi trường xã hội, bảo vệ môi trường,... giúp học sinh hiểu được khái niệm sinh thái nhân văn và giá trị của sinh thái nhân văn trong sự phát triển kinh tế xã hội [1].

Chuyên đề STNV có phần liên hệ với thực tiễn địa phương. Vì vậy, cần xây dựng chuyên đề và đề xuất cách dạy phù hợp với từng địa phương.